

kan van belang zijn voor de fabricage van de sanitál-sigaren: de arbeider zij er voorzichtig mee.

Naar aanleiding van het bovenstaande meen ik echter voorloopig de beantwoording der vraag, zooals zij door de Maatschappij tot exploitatie van sanitál-sigaren is gesteld, te moeten ontraden.

Onder dankbetuiging voor de plaatsruimte
Amsterdam, 5 December 1907.

A. E. SITSSEN.

Naar aanleiding van de in het *Ned. Tijdschrift voor Geneeskunde* van 7 Dec. voorkomende opmerking, dat, door het afsnijden van de punt der met sanitál geïsoleerde sigaar, het mondslijmvlies toch in aanraking komt met het voor een deel onbeschermd sigaar-uiteinde, lijkt het mij niet van belang ontbloeit er op te wijzen, dat bij de gesanitáliseerde sigaar de punt niet behoeft afgesneden te worden. Men kan deze sigaar rooken, nadat met een klein daarvoor geschikt sigarenboortje een rond kanaaltje van ongeveer 2 mM. doorsnede in de punt is gepriemd ter lengte van ongeveer 1½ cM. Doordat de punt door het sanitál huidje stevig omgeven is, kan men dit gemakkelijk doen zonder de sigaar te beschadigen, terwijl deze dan bij het rooken even gemakkelijk trekt als een, waarvan de punt is afgesneden. Hierdoor komt dus het mondslijmvlies in het geheel niet in aanraking met de tabak, wat m. i. van groot belang is, niet alleen ter voorkoming van mogelijke infectie doch tevens ter beveiliging tegen nicotinevergiftiging. Immers blijft nu de sigaar bij het rooken geheel droog en krijgt men daarbij veel minder nicotine in den mond, dan wanneer de tabak door speeksel vochtig wordt.

Het weekblad *Moleschott* van 7 Dec. j.l. zegt: „Het is waar, dat de sigaren soms gefabriceerd worden in zeer vuile kamers, door tering- en syphilitijders, die voor een gewoonte hebben de sigaren dicht te likken, maar dat besmettelijke ziekten door die sigaren werkelijk zijn overgebracht, is nog, voor zoover ons bekerd, niet medegedeeld. Daarom is er veel kans, dat de bewering, dat tuberkelbacillen tijdens het drogen van de tabak door de nicotine of de hitte gedood worden, wel waarheid zal zijn”.

Wat betreft het eerste gedeelte van deze opmerking moet ik toestemmen, dat zij geheel juist is, doch het niet geconstateerd zijn van door sigaren overgebrachte infectie — wat uit den aard der zaak zeer moeilijk is — mag daarom niet leiden tot de daaropvolgende conclusie. Met meer recht meen ik te mogen beweren, dat nog virulente tuberkelbacillen bij het rooken in den mond kunnen komen, daar het bijna zeker is, dat tuberkelbacillen noch door nicotine noch door de hitte van het drogen gedood worden. Immers de onderzoekingen van KOCH en WOLFHÜGEL (*Mitt. a. d. Kais. Ges. Amte*, Bd. 1, 1881) en van SCHILL en FISCHER (*Mitt. a. d. Kais. Ges. Amte*, Bd. 2, 1884) hebben bewezen, dat de bacillen in het algemeen en de tuberkelbacillen in het bijzonder zeer resistent zijn tegen het uitdrogen en dat bij droge lucht temperaturen van 140° tot 200° C. noodig zijn om de bacillen op deze wijze te doden. G. CORNET en A. MEIJER, (*Handbuch der pathogenen Mikroorganismen* 2de Bd. pag. 109, 1903) vonden verder, dat de tuberkelbacillen nog virulent waren, nadat zij gedurende 1 uur op 100° C. verhit waren. Daar nu, zooals mij bij onderzoek is gebleken, in de droogkamers der sigaren onder gewone omstan-

digheden de temperatuur wisselt tusschen 27° C. en 34° C. en alleen bij uitzondering stijgt tot 38° à 48° C., is het m. i. zeer onwaarschijnlijk, dat de tuberkelbacillen tijdens het drogen der sigaren door de hitte gedood worden.

GARL GÜNTHER en ROEPKE (*Einführung in das Studium der Bakteriologie*, pag. 457) en CORNET en MELJER (*Handbuch der pathog. Mikroorganismen* 2e Bd. 1903, pag. 109) hebben aangetoond, dat tuberkelbacillen in sputum van een teringlijder in een oplossing van 2½ pCt. carbol gedurende 24 uur, en in 1 pro mille sublimaatoplossingen niet afdoende vernietigd kunnen worden, zoodat de nicotine als ontsmettingsmiddel zeker wel geen afdoend effect zal hebben.

Scheveningen, 9 December 1907.

Dr. K. DE LINT.

Tegen het stukje van dr. DE LINT zijn in de nieuwsbladen de verbonden sigarenfabrikanten in het geweer geloopt. Wij halen uit hun protest de volgende zinsneden aan:

„De punten van sigaren zijn altijd — zoolang de industrie bestaat — geplakt geworden met plantaardige kleefstoffen, die in alle fabrieken op de meest hygiënische wijze worden behandeld en die aan iederen sigarenmaker dagelijks worden verstrekt.

In elk goed ingerichte fabriek is beslist verboden de tabak met den mond aan te raken of te verontreinigen.

Thuiswerkers vindt men onder de sigarenmakers niet veel meer en hun aantal wordt geregeld minder.

Men dient er ook rekening mede te houden, dat tabak en tabaksrook zeer desinfecteerend werkt, en dat op tabak geen enkele bacterie kan leven.

Wij begrijpen niet, waarom altijd zulke scherpe aanvallen — in allerlei vorm — worden gedaan op het rooken en zulke onware beweringen worden verspreid”.

„Beslist onwaar is ook schrijvers meening, dat in dit bedrijf een zoogroot percentage lijders aan tuberculose werkzaam is.

Ook de meermalen verschijnende mededeelingen omtrent de nicotine-vergiftiging beschouwen wij meer als een aanval op deze industrie, dan werkelijke daadzaken”.

„In alles schaaft overdrijving; het eerste wetenschappelijke bewijs moet nog worden geleverd, dat matig rooken schadelijk is voor de gezondheid”.

Wat bovenstaand artikel van dr. SITSSEN betreft, kunnen wij niet anders dan met warmte zijn raad ondersteunen, den brief der Sanital-maatschappij niet te beantwoorden. Niet dan na ernstig wetenschappelijk, in dit geval scheikundig en bacteriologisch onderzoek heeft in een zaak als deze de geneeskundige het recht zich tot voorlichter van het publiek op te werpen. Wie zonder zulk een onderzoek als deskundige poseert, strooit het publiek zand in de oogen. Wij hopen zeer op een volledige mislukking van deze niet navolgenswaardige reclame.

Hiermede is voor ons blad het sanital-debat voorloopig gesloten.

De Redactie.